RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Andra kammaren. Nr 7.

Torsdagen den 16 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Enligt den 11 innevarande februari fattadt beslut företogs nu val af elfva suppleanter i det särskilda utskott, Riksdagen beslutit tillsätta.

Därvid aflämnades 84 valsedlar med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet», 67 valsedlar med partibeteckningen »Landtmännen» och 34 valsedlar med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen».

De med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom	första	namn	herr	*Karlsson* i Fjäl,
»	andra	»	»	*Stärner*,
»	tredje	»	»	*Andersson* i Stärte,
»	fjärde	»	»	*Pålsson* och
»	femte	»	»	*Tynell*.

De med partibeteckningen »Landtmännen» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom	första	namn	friherre	*Fleetwood*,
»	andra	»	herr	*Olsson* i Älfdalsåsen,
»	tredje	»	»	*Åkesson* och
»	fjärde	»	»	*Räf*.

De med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom	första	namn	herr	*Söderberg* i Stockholm och
»	andra	»	»	*Persson* i Stockholm.

På grund häraf blef ordningen mellan namnen å de särskilda gruppernas valsedlar bestämd på sätt ofvan angifvits.

Vid härefter företagen fördelning af platserna mellan de olika grupperna tillföllo dessa nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Karlsson* i Fjäl,
friherre *Fleetwood*,

herr *Stärner*,
» *Söderberg* i Stockholm,
» *Olsson* i Älfdalsåsen,
» *Andersson* i Stärte,
» *Åkesson*,
» *Pålsson*,
» *Persson* i Stockholm,
» *Tynell* och
» *Räf*.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda valet.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord liggande proposition angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre fästningsbyggnadsarbetaren A. J. Olsson Carlberg.

§ 4.

Vidare föredrogs den af herr *Sandquist* vid närmaste föregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa spörsmål; och blef ifrågavarande anhållan af kammaren bifallen.

§ 5.

Härefter föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet statsutskottets utlåtanden nr 1 och 13, bevillningsutskottets betänkanden nr 1 och 2, bankoutskottets utlåtande nr 3 samt lagutskottets utlåtande nr 6.

§ 6.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen,

nr 12, i anledning af justitieombudsmannens framställning till Riksdagen om ändring i 139 § utsökningslagen, och

nr 13, i anledning af justitieombudsmannens framställning till Riksdagen om upphäfvande af adelsmäns rätt till särskildt forum i vissa mål.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

Riksdagens revisorers berättelse om den år 1910 af dem verkställda granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1909; samt

lagutskottets memorial nr 7, angående remitterande till annat utskott af en inom Andra kammaren väckt motion om förbud mot förande af register öfver arbetare i visst angifvet syfte m. m.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	*Pettersson* i Bjälbo	under	5	dagar	fr. o. m.	den	17	febr.
»	*Peterson* i Kvisberg	»	5	»	»	»	17	»
»	*Sjöberg*	»	2	»	»	»	17	»
»	*Bengtson* i Glösbo	»	5	»	»	»	17	»
»	*Jonsson* i Hå	»	5	»	»	»	17	»
»	*Ericsson* i Vallsta	»	2	»	»	»	17	»
»	*Waldén*	»	8	»	»	»	18	»
»	*Rundgren*	»	4	»	»	»	17	»
»	*Larsson* i Bondarfve	»	6	»	»	»	18	» och
»	*Camitz*	»	5	»	»	»	17	»

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,37 f. m.

In fidem.
Per Cronvall.

Lördagen den 18 februari.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Borgmästare Carl Lindhagen, som lider af akut lungkatarr, är för närvarande oförmögen att fullgöra sitt uppdrag som riksdagsman.
Stockholm den 17 februari 1911.

A. Alfvén.
Leg. läkare.

§ 3.

Herr statsrådet *Nylander* aflämnade Kungl. Maj:ts prorositioner:

med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 kap. 2 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom samt om ändringar i och tillägg till 4 kap. samma lag m. m.;

med förslag till ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen;

angående aflöningsfyllnad åt vikarien för tjänstledige kassören och bokhållaren i fångvårdsstyrelsen Walter Engblom;

med förslag om ändring i och tillägg till grunderna för förvaltningen af vissa kronan tillhöriga vattenfall;

angående anläggning af statsbana från Ströms vattudal till Ångermanälfven;

med förslag till förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande;

angående pensionsunderlag för innehafvaren af de med hvarandra förenade befattningarna såsom öfverläkare vid Stockholms hospital och professor i psykiatri vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

angående lönetursberäkning för tre lärarinnor vid högre lärarinneseminariet;

angående anslag till täckande af underanvisning å karolinska mediko-kirurgiska institutets stat;

angående upplåtande af en lägenhet från förra korpralsbostället Högby nr 4 i Östergötlands län;

angående upplåtande af lägenheter från förra majorsbostället Orreda nr 1 i Jönköpings län;

angående upplåtande af en lägenhet från förra kompanichefsbostället Kungsgården nr 1 i Kopparbergs län;

angående disposition af förra kompanichefsbostället Torp nr 2 och 3 i Kalmar län;

angående upplåtande af ett område från förra fanjunkarbostället Gislöf nr 6 och 32 i Malmöhus län;

angående upplåtande af tre till förra löjtnantsbostället Legene nr 1 Nedergård i Göteborgs och Bohus län hörande lägenheter;

angående sättet för försäljande af ett till förra kompanichefsbostället Backa nr 1 i Södermanlands län hörande ägoområde;

angående upplåtande af lägenheter från förra kompanichefsbostället Vänga nr 1 och 2 i Björnlunda socken af Södermanlands län;

angående försäljning af lägenheter från kronohemmanet Röinge nr 2 i Hallands län;

angående upplåtande af lägenheter från förra fänriksbostället Berg nr 1 i Göteborgs och Bohus län; samt

angående upplåtande af lägenheter från förra majorsbostället Hult nr 1 i Jönköpings län.

Dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Riksdagens revisorers berättelse om den år 1910 af dem verkställda granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1909.

§ 5.

Vid föredragning härpå af lagutskottets memorial nr 7, angående remitterande till annat utskott af en inom Andra kammaren väckt motion om förbud mot förande af register öfver arbetare i visst angifvet syfte m. m., blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 6.

Härefter föredrogos hvart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna; och

nr 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af egendomen nr 2 i kvarteret Päronträdet i Ulrika Eleonora församling i Stockholm m. m.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin.

Till afgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin.

Genom dels två lika lydande motioner, väckta den ena i Första kammaren, nr 71, af herr *Ernst Beckman* jämte två andra af kammarens ledamöter och den andra i Andra kammaren, nr 224, af herr *Staaff* jämte 16 andra af kammarens ledamöter, dels två äfvenledes likalydande motioner, afgifna den ena i Första kammaren, nr 72, af herrar *Ernst Beckman* och *Eklund* samt den andra i Andra kammaren, nr 72, af herr *von Schéele* jämte fem andra af kammarens ledamöter, hade frågan om införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin ånyo bragts inför Riksdagen; och hade motionärerna hemställt, att Riksdagen

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag i ämnet.

Utskottet hemställde emellertid, att förevarande fyra motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservationer hade dock afgifvits:

af herr *Lamm*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den af herr Staaff m. fl. väckta motionen;

af herr *Kvarnzelius*, hvilken, med instämmande af herrar *Karlsson* i Göteborg, *Röing*, *Olofsson*, *Janson* i Bråten, *Eriksson* i Grängesberg och *Söderberg* i Hobborn yrkat, att Riksdagen, med anledning af förevarande motioner, ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser, i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med i motionerna angifna grunder; samt

af herr *Jeansson* i Kalmar, som ansett, att utskottet bort föreslå Riksdagen att till Kungl. Maj:t aflåta en skrifvelse i det af motionärerna afsedda syfte med uttalande af viss i reservationen angifven mening beträffande rösternas beräknande.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Kvarnzelius, som yttrade: Herr talman! Om någonsin en fråga kan sägas vara mogen för sin lösning, så är det denna. Opinionen i landet för en reform i den riktning föreliggande förslag anger är, kan man säga, ovanligt stark. Redan 1908 uttalade sig 1,044 af landets 1,342 kommuner för införandet af det lokala vetot, och sedan dess har opinionen vuxit sig allt starkare och starkare. Den i dagarna afhållna förbudskongressen, som representerar omkring en half million organiserade nykterhetsvänner — män och kvinnor — har med styrka framhållit nödvändigheten af denna reforms snara genomförande. Denna kammare har fyra gånger förut bifallit ett förslag, liknande det, som nu föreligger, och jag har all anledning förmoda, att kammaren äfven i år skall biträda det förslag, som föreligger i motioner, och som är upptaget i den af mig med flera afgifna reservationen. Bevillningsutskottets majoritet och Första kammaren ha emellertid icke fäst något afseende vid folkets önskningar på detta område. Det går knappt att få en saklig diskussion till stånd om denna sak, det bara voteras ned.

Då jag ser den oförståelse, hvarmed nykterhetsarbetet ses af många, företrädesvis ur de burgnare klasserna, hvilken oförståelse skarpt framträder i det motstånd, som rests och reses mot det lokala

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

vetot enligt detta förslag, kan jag icke undertrycka en känsla af svår besvikenhet. Icke äro nykterhetsfolkets ihärdiga och oegennyttiga sträfvanden förtjänta att mötas med en sådan oförståelse och en sådan nonchalans.

Herr talman! Då jag anser, att det föreliggande förslaget, omsatt i verklighet, skall visa sig gagnande och välsignelsebringande för landet, då jag är öfvertygad om att land och folk med otålighet vänta på denna reform, och då jag anser det i högsta grad oklokt att fördröja reformens genomförande, vill jag, herr talman, anhålla om bifall till den utaf mig vid betänkandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Larsson* i Klagstorp och *Olofsson*.

Vidare yttrade:

Herr Staaff: Jag skall begränsa mig till att fullständigt ansluta mig till den föregående ärade talaren såväl ifråga om motiveringen som beträffande det yrkande, han här har haft.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Då jag icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, har jag nu begärt ordet för att till, kännagifva, att jag helt och hållet ansluter mig till den reservation som afgifvits af herr Kvarnzelius med flera, och yrkar således afslag å utskottets hemställan och bifall till nämnda reservation.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr vice talman, mina herrar! Då jag med min röst bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit, anhåller jag att få upptaga kammarens tid några ögonblick för att framhålla de hufvudsakliga skäl, som föranledt mig att intaga denna ståndpunkt. Jag vet mycket väl, att, om man vågar göra sig till tolk för en annan uppfattning än den, som i denna kammare är majoritetens, så stämplas man såsom en nykterhetens fiende. Men den omständigheten bör emellertid icke afhålla någon ifrån att i alla fall säga ut sin mening i en sådan fråga som denna.

Den förste ärade talaren har behagat säga, att man aldrig kan få till stånd numera en saklig diskussion uti detta spörsmål, utan man går direkt till votering och afgör således spörsmålet utan debatt. Jag tror emellertid, att det kan anföras skäl, som äro ganska bäriga, för den mening utskottet framfört.

Det är icke så säkert, att den s. k. folkmeningen, om hvilken herr Kvarnzelius talade, grundar sin uppfattning just på de allra starkaste skälen. Det är mycket möjligt, att den hvilar på ganska svag grund. Jag får för min del säga, att, hvad beträffar den metod, som här af motionärerna blifvit föreslagen för ernående af fullständigt rusdrycksförbnd, är jag icke öfvertygad om att den är riktig. Väl vet jag, att den här några dagar samlade förbudskongressen

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

uttalade sig för lokalt veto, men dess auktoritet är ej tillräcklig stark för att häfva min uppfattning härutinnan.

De experter, som blifvit utsända för att studera förbudslagstiftningen och det lokala vetot i främmande länder, hafva härvidlag kommit till slutsatser, som äro allt annat än glädjande. Men om man emellertid skulle anse, att det dock är på den vägen man bör gå fram till fullständigt rusdrycksförbud, kan man sätta i fråga, huruvida den rösträttsgrund, som i motionärernas förslag påyrkats, är den riktiga. Jag tvekar icke att säga, att den kommunala rösträttsgrund, med enkel majoritet, hvilken nu gäller, lika säkert för till målet som den af motionärerna föreslagna, för hvilken kräfves två tredjedelars majoritet.

När denna fråga första gången togs upp inom Riksdagen, låg den tydligen på annat sätt än nu. Då hade vi kommunala röstgrunder, som voro mycket otillfredsställande, och som icke beredde de breda lagren det inflytande, som med all rätt bör tillkomma dem. Men nu veta vi, att härutinnan har inträdt en väsentlig förändring, hvarför man tryggt kan påstå, att också dessa breda lager äro i tillfälle att göra sin mening och sina önskningar gällande. Om således den allmänna folkmeningen är emot beviljandet af sökta utskänkningsrättigheter, så är jag förvissad om, att den också bör kunna åstadkomma beslut i denna riktning.

Granska vi den berättelse, som för några dagar sedan blifvit utdelad här i kammaren, d. v. s. kontrollstyrelsens berättelse, finner man af densamma, att särskildt på landsbygden en väsentlig och stor minskning uti försäljningsrättigheternas antal inträdt. Den tabell angående antalet begagnade ständiga försäljningsrättigheter, som kontrollstyrelsen infört i denna berättelse, är synnerligen belysande i detta afseende. Visserligen har för städerna minskningen i antalet rättigheter icke fortgått så snabbt som på landsbygden, men äfven beträffande städerna kan man i alla fall se en tydlig tendens till ett sakta och ständigt nedåtgående. Under tioårsperioden, från och med 1888—1889 till och med 1897—1898, har summan ständiga försäljningsrättigheter minskats från 875 till 808. På landsbygden har under samma tioårsperiod en minskning inträdt sålunda, att antalet rättigheter nedgått från 146 till 78, således hafva dessa rättigheter på dessa tio år minskats med nära hälften. Vi få dessutom ta i betraktande, att de rösträttsbestämmelser, hvarom jag nyss talade, och som så kort tid varit gällande, ännu icke kommit att verka med sin fulla kraft. Det är således sannolikt, att nedgången i antalet rättigheter skall i fortsättningen komma att visa sig, åtminstone hvad landsbygden beträffar, gå ännu snabbare; och hvad städerna beträffar, skall man med hänsyn till rusdrycksförsäljningen helt säkert i en snar framtid få se synnerligen välgörande verkningar af de nya rösträttsbestämmelserna. Det finnes redan nu två städer, där förbud införts, nämligen Grenna och Säter. Och om det förefinnes en allmän mening i städerna i denna fråga, skola helt visst

städernas myndigheter också visa sig angelägna om att tillmötesgå en sålunda uttalad mening. Herrar reservanter hafva framhållit, att kvinnorna icke beredts inflytande i denna fråga, men vi veta likväl, att genom de nuvarande skattelagarna åt gift kvinna gifvits tillfälle att också få deklarera och erhålla egen debetsedel, och således kommer också hon att därigenom få större inflytande äfven i detta afseende än hvad som förut varit henne tillmätt.

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

Men om man således finner utaf den utredning, som kontrollstyrelsen här lämnat, och till hvilken jag ber att än en gång få hänvisa, att man med dessa bestämmelser kan komma till önskadt resultat, så återstår dock frågan, hvilka konsekvenserna skulle bli, om man beslutade att nu införa andra rösträttsgrunder och proklamera folkomröstning i detta fall. Jo, mina herrar, konsekvensen skulle otvifvelaktigt bli den, såsom redan påpekats förlidet år af en talare i Första kammaren, att om »man börjat att man ur huse (inkl. kvinnor) gå att afgöra *en* allmän angelägenhet, skall det utan tvifvel icke dröja länge, förrän man begär att på samma lättvindiga omröstningssätt få afgöra äfven andra allmänna angelägenheter», och det är en konsekvens, som jag finner ganska betänklig.

För min del vill jag icke vara med att undandraga dessa frågor den sakliga och lugna granskningen och kasta dem ut i agitationens och lidelsernas hvirfvelvindar. Jag anser icke, att det är tillrådligt att gå den vägen, och därför har jag biträdt utskottets utlåtande, till hvilket jag anhåller att få yrka bifall.

Herr Kvarnzelius: Herr vice talman! Jag skulle vilja säga, att frågor af mindre betydelse och innebörd än denna kunna föranleda mycket större agitation och mycket större lidelser än hvad man kan antaga, att denna fråga någonsin skulle komma att göra.

Jag tror däremot, att därest den fråga, som här afses, hänskjutes till folkets afgörande, kommer den att pröfvas med den ansvarskänsla och den saklighet, som denna fråga förtjänar, och herr Nilssons farhågor i detta afseende äro säkerligen obefogade.

Det sades af den nästföregående talaren, att detta kraf på lokalt veto icke hvilar på så starka och reella skäl, att man därför skulle våga sig på att antaga förslaget. Hvad är det då saken egentligen gäller? Jo, det gäller, att man skall öfverlämna åt det myndiga folket, män och kvinnor, att per capita gå att rösta för, huruvida man skall kunna få all försäljning af rusdrycker inom ett visst område förbjudet. Och man har varit så omtänksam, att man fordrat att det skulle vara $^2/_3$ majoritet för att det skall blifva förbud. Jag vill fråga: är icke all möjlig omtänksamhet därvid iakttagen, och kan man icke förutsätta, att både män och kvinnor, äfven om de icke hafva mera än en eller två röster enligt den graderade skalan, hafva lika stora insikter beträffande huruvida försäljning af rusdrycker bör äga rum eller icke, som de, hvilka t. ex. hafva 40 röster? Har man icke tvärtom all anledning antaga, att de små inkomst-

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

tagarne, just på grund af att de icke hafva samma ekonomiska intresse af denna handtering som de högre inkomsttagarne, i många fall bevisligen äro mera skickade och hafva större förutsättningar att objektivt och sakligt i ıtaga sin ställning till den föreliggande frågan än de, hvilka hafva ekonomiskt intresse utaf att rusdrycksbeskattningen flödar rikligt.

Herr Nilsson i Bonarp hänvisade till den reformering af rösträtten, som ägt rum. Ja, därvid vill jag säga, att beträffande städerna hafva de senast förrättade stadsfullmäktigevalen gifvit vid handen, att majoriteten ligger tämligen säkert, där den förut legat. Om man undantager några få städer, så har det genomgående visat sig, att de, som förut suttit vid styret i städerna, fortfarande hafva majoritet, och vid afgörandet af såväl dessa som andra frågor, blir det icke fråga om annat än majoritetsbeslut. Minoriteten kan icke komma till sin rätt på något sätt, såsom den kan genom proportionella val vid val af stadsfullmäktige, och minoriteten blir nu som förut, när det gäller viktiga och för dem ingripande frågor, undertryckt.

Hvad landsbygden beträffar, är jag villig att medgifva, att de förändrade rösträttsbestämmelserna där hafva åstadkommit rätt afsevärda förändringar. Men det har ju aldrig ifrågasatts, att det lokala vetot skulle få sin största betydelse för landsbygden, där man redan med de nuvarande bestämmelserna lyckats att i de flesta fall få bort rusdrycksförsäljningen. Detta är beroende just därpå, att dessa kommuner icke äro genom ekonomiska band bundna vid rusdryckstrafiken på samma sätt som städerna äro det. Landsbygden vill icke hafva alla de olägenheter, som äro förenade med denna trafik, då den icke har den inkomst af handteringen som städerna hafva.

Sålunda kan man säga, att det för landsbygden icke är af så stor betydelse som för städerna, huruvida det lokala vetot blir infördt eller icke, ehuru jag vill tillägga, att det finnes vissa delar af vårt land, där denna reform kan blifva af en viss betydelse, och detta alldeles speciellt i den landsända, från hvilken de ärade representanter äro, som tillhöra majoriteten inom bevillningsutkottet från denna kammare.

Om herrarne vilja vara goda och kasta en blick i den statistik från kontrollstyrelsen angående brännvinstillverkningen åren 1909—1910, som här i dagarna utdelats på kamrarnas bord, så skola herrarne märka, att det finnes brännvinsförsäljningsbolag i långt större utsträckning inom Malmöhus och Kristianstads län än i något annat län i riket, och det kan i viss mån vara en förklaring till, hvarför de nämnda representanterna af utskottet intagit en annan ståndpunkt i föreliggande fråga än de öfriga representanterna från denna kammare.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr Kvarnzelius ville göra gällande, att anledningen till, att jag och en min kamrat inom utskottet ställt oss på den ståndpunkt som vi gjort, skulle vara den, att vi tillhörde

en provins, där de flesta utskänkningsrättigheterna förefunnes och som således hade större intresse än andra af rusdrycksförsäljningen.

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

Jag vill till detta svara, att det i första ögonblicket kan synas, som om herr Kvarnzelius hade rätt i detta fall, då han åberopar den omnämnda statistiken. Men om herrarne närmare se på saken, skola herrarne komma till insikt om, att det till öfvervägande delen är *privilegierade* rättigheter, som finnas i Skåne, och dessa rättigheter äro af den beskaffenhet, att de, såsom herr Kvarnzelius säger i sin reservation, snart komma »att af naturliga skäl försvinna». När dessa privilegierade rättigheter, som i Kristianstads län äro 7 och i Malmöhus län 11, hafva upphört, hvilket torde ske inom den närmaste tiden, så intager Skåne icke uti detta hänseende en annan ställning än andra delar af riket.

Jag vill dessutom erinra om ytterligare en omständighet, nämligen att Skåne är den tätast befolkade landsdelen, och om man räknar ut, huru många invånare det finnes för hvarje utskänkningsrättighet, så skall det visa sig, att Skåne icke intager någon särställning.

Det var endast detta jag ville framhålla till bemötande af hvad herr Kvarnzelius yttrade, då han trodde, att det var af personliga skäl, som jag och en annan utskottsledamot intagit den ståndpunkt vi gjort.

Jag skulle vilja tillägga, att i den kommun, som jag själf tillhör, har det varit ifrågasatt att bilda ett bränvinsförsäljningsbolag, men jag har afrådt från detta, och jag tror, att jag haft åtminstone något inflytande därvidlag. Det blef ej heller något bolag bildadt där, men i en grannsocken har ett sådant kommit till stånd. I den kommun, som jag tillhör, fanns det förut en brännvinsutminutering af hvilken kommunen hade en skatteinkomst på cirka ett par tusen kronor. Denna inkomst har nu för oss gått förlorad och kommit grannsocknen till godo. De olägenheter och obehag, som härleda sig från detta utskänkningsställe, hvilket ligger på gränsen till vår kommun, hafva vi fortfarande kvar, men inkomsterna däraf hafva vi icke. På så sätt verkar det lokala vetot, och efter min mening är detta en af dess svaga sidor.

Herr Jesperson: Då jag också tillhör majoriteten inom utskottet och varit med om att inom utskottet formulera beslutet, så skall jag angifva min ställning i frågan och hvarför jag icke kunnat vara med om detta förslag.

Det är i hufvudsak därför, att jag icke vill vara med om att slå in på den principen, att man i ekonomiska frågor skall tillämpa personlighetsprincipen vid omröstning. Jag kan icke inse, att detta skall blifva en rättvis grund, och jag anser, att denna princip säkerligen kommer att tillämpas på många områden, om man nu slår in på densamma. Det kan väl icke vara rimligt beträffande ekonomiska ärenden, att den, som icke med ett enda öre erlägger

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

bidrag till de utgifter, som beslutas, skall hafva samma rätt att deltaga i beslutet som de, hvilka få betala utgifterna.

Dessutom skall jag be att få fråga, om de, hvilka önska att få det lokala vetot infördt, tänkt på den konsekvensen, att det säkerligen på landsbygden skulle uppstå nya spritförsäljningsställen, om det lokala vetot blefve genomfördt.

Jag känner åtminstone till socknar, där det med all säkerhet skulle kunna gå mycket lätt att få $^2/_3$ majoritet för att få ett nytt spritförsäljningsställe, om ett sådant lokalt veto infördes. *Nu* är det så, att om det också beslutas i en socken, att det skall införas spritförsäljning, så kan detta beslut afslås af Konungens befallningshafvande. Men om det blir lokalt veto, är det meningen, att detta skall gälla, äfven om Konungens befallningshafvande vill aldrig så ogärna hafva ett sådant beslut genomfördt, och att sådant skulle förekomma är jag fullt förvissad om.

Af dessa skäl har jag kommit till det resultatet, att jag icke kan vara med om införandet af det lokala vetot, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! En talare framhöll sin tveksamhet om, huruvida opinionen är tillräcklig för att vidtaga en sådan åtgärd, som att fatta beslut i enlighet med ifrågavarande reservation. Jag vill då först erinra om, att det beslut, som kammaren flerfaldiga gånger fattat i denna fråga, väl måste anses såsom ett uttryck för opinionen i landet, för opinionen hos dem, som sända sina representanter hit till denna kammare. Vidare har frågan om lokalt veto återspeglats i de politiska partiernas program under en längre tid. De, som haft mest att göra med allmänna politiska ärenden hafva upptagit den på sitt program och synas sympatisera med möjligheten att få det lokala vetot infördt.

Den ärade talaren anförde vidare, att erfarenheten från utlandet icke vore uppmuntrande för lokalt veto. Jag tror, att han tager miste i detta, och jag skulle vilja rekommendera till honom såväl som till andra den sista mycket fullständiga utredningen i frågan, som verkställts af redaktören von Koch, hvilken af alla anses såsom en mycket pålitlig och i sina uppgifrer exakt författare.

Vidare skulle jag vilja säga den siste ärade talaren, som trodde, att opinionen i folkets breda lager möjligen skulle kunna åstadkomma, att krogar infördes, om vi beslöte en lagstiftning, som ginge ut på lokalt veto. Detta kan väl icke vara möjligt med den erfarenhet man har af den omröstning, som för något år sedan verkställts rörande rusdrycksförbud. Med all sannolikhet och, såvidt man kan beräkna af siffrorna för densamma, har mer än hälften af den befolkning, som är öfver 18 år, uttalat sig för rusdrycksförbud här i landet.

Nu veta vi, att åtminstone för närvarande flertalet hellre går med på det lokala vetot än besluter sig för ett rusdrycksförbud. Och

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

när mer än hälften af den vuxna befolkningen till och med har uttalat sig för ett absolut rusdrycksförbud, så kan man väl tänka sig, att mer än hälften af den vuxna befolkningen kan gå med på frågan om det lokala vetot.

Jag ber för öfrigt att få instämma med herr Kvarnzelius och dem, som talat för hans reservation.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag har biträdt den föreliggande reservationen icke därför, att jag i reservationens möjliga antagande har sett något som helst rösträttskraf i den bemärkelse af detta ord, som här nu i kammaren blifvit inlagd, utan därför att jag funnit den föreliggande frågan vara en stor nykterhetsfråga.

Jag är, såsom alla veta, en ifrig anhängare af utsträckt rösträtt, men jag kan för min del icke få fram, att man på detta sätt eller på denna väg skulle kunna gå fram mot det målet. Jag tror, att man får den utsträckta kommunala rösträtten, huru beslutet än blir i den nu föreliggande frågan. Jag för min del ser saken på så sätt och har alltid sett den så, att, när det gäller en sådan fråga som den nu förevarande, så böra *de* deltaga i afgörandet, som *själfva* främst lida af rusdryckerna.

Herr Nilsson i Bonarp skildrade, huru det gick till i hans grannsocken. Afgifterna från brännvinsbolaget tillföllo grannsocknen, som hade brännvinsbolag, under det att den socknen, som han tillhörde, fick lida af olägenheten häraf. Jag tror emellertid, att om den rösträttsprincip, som här föreslås, tillämpats i hans grannsocken, det skulle hafva varit högst sannolikt, att det icke blifvit något brännvinsbolag inrättadt, och att herr Nilsson således icke fått några obehag i detta fall. Jag antager, att de, som hade det största fyrktalet, voro de, som genomdrefvo brännvinsbolaget. Det brukar nämligen i regel så vara.

Herr Jesperson har nu sagt, att det icke skulle vara lämpligt, att de, som icke betalade ett öre till kommunen, skulle få rösträtt. Ja, därom kan man naturligtvis disputera, när det gäller rent ekonomiska frågor; det är en princip, som kan vara disputabel. Jag vill icke förneka, att det kan vara utaf en viss ekonomisk betydelse för en kommun, om ett brännvinsbolag blir inrättadt — men det är icke det, som i denna fråga är det öfvervägande, utan det är, huru människorna som bo i kommnnen skola lefva och hafva sin tillvaro — och det är i hög grad beroende på, om det finnes brännvinsbolag eller icke, åtminstone för alla de fattigaste och minsta i samhället, och då främst kvinnorna.

Herr Jesperson har vidare talat om, att Konungens befallningsningshafvande nog skall bruka sin förmyndarrätt så, att det icke blir farligt. Ja, våra kommuner hafva haft och vi nykterhetsvänner ha sett Konungens befallningshafvandes förmynderskap så länge, att vi icke tro på denna försäkran. Det kommer att behandlas en

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

motion längre fram i år, däri det kräfves, att Konungens befallningshafvandes förmynderskap tages bort i andra afseenden. Och vi vilja icke nu skrifva under, att Konungens befallningshafvande skött sig intill denna dag så, att Sveriges nykterhetsvänner äro belåtna. Jag vill icke härmed hafva fällt något oriktigt omdöme om Konungens befallningshafvande. De hafva, det är jag säker på, handlat efter sin öfvertygelse om hvad som är rätt. Men det är icke därför afgjordt, att de förstå allting och kunna bedöma allting efter samma synvinkel, som folket gör.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! Det har yttrats, att den kommunala rösträttsreform, som nyligen genomförts, skulle hafva gjort det onödigt, att man slog in på den väg, som motionärerna hafva föreslagit. Detta yttrande har redan blifvit bemött. Men jag vill för min del stryka under en sida af denna sak, som man kanske borde tänka på, då det gäller att fatta ståndpunkt i denna fråga. Det är ju nämligen så, att, trots den kommunala rösträttsreform, som genomförts, kvinnorna hafva mycket litet att säga till om i fråga om kommunala angelägenheter. Och det är väl ändå så, att det i fråga om rusdryckshandtering just äro de, som få bära den mesta bördan af de olägenheter, som äro förenade med rusdrycksmissbruket. Det förefaller mig därför vara synnerligen rättvist, att just i denna fråga kvinnorna få ett större inflytande, än hvad de hafva i andra frågor. Och det skulle jag vilja säga, att man kan ju möjligtvis i öfrigt hafva olika uppfattning rörande den kvinnliga rösträttsfrågan, men beträffande det område, som man här talar om, tycker jag, att man borde kunna vara tämligen ense om, att det vore rättvist, att de ändå finge hafva ett ökadt inflytande på lagstiftningen utöfver hvad de hafva nu.

Herr Jesperson talade om den ekonomiska sidan af saken och påpekade i sådant afseende, att det tillfölle kommunerna inkomster af rusdryckshandteringen. Men denna fråga har väl så många andra sidor än den ekonomiska, att man borde kunna vara med om att här bevilja en utsträcktare rösträtt än den som gäller beträffande andra kommunala frågor.

Jag skulle vilja säga, att, då man bedömer en nykterhetsfråga och de sträfvanden, som på detta område göra sig gällande, det förefaller mig, att man borde taga hänsyn alldeles särskildt till hvad de mindre bemedlade önska, dessa, som äfven med den 40-gradiga skalan hafva relativt litet att säga till om i kommunen. Det har åtminstone slagit mig på det kraftigaste, när jag erfarit, hurusom exempelvis, då det gällde att förvärfva röster för petitionen till förmån för rusdrycksförbud, denna petition vann alldeles särskildt kraftigt understöd ibland de mindre bemedlade, under det att de mera bemedlade ställde sig om icke afvisande så dock i alla händelser mycket likgiltiga. Det förefaller mig, att, om man på något område borde tala om samhälls-

solidaritet, så skulle man göra det här; och de mera bemedlade borde verkligen underkasta sig den lilla uppoffring, som kunde ligga i ett förbud inom en kommun, ifall $^2/_3$ af kommunens till myndig ålder komna medlemmar röstade för ett dylikt förbud.

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

Då man nu talar om vådan af att på detta sätt låta allmän rösträtt vara gällande, borde man också taga i betraktande den väldiga kvalificerade majoritet, man fordrar, då man föreslår, att frågan icke får afgöras genom enkel majoritet utan med $^2/_3$ majoritet. Finnes det en så stark opinion, förefaller det mig vara rättvist, att denna opinion får fälla utslaget.

Det är därför, som jag för min del, herr talman, yrkar bifall till reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Jeansson i Kalmar: Herr vice talman! Såsom af utskottsbetänkandet framgår, har äfven jag reserverat mig mot utskottets beslut, men jag har gjort det på delvis andra grunder än de öfriga reservanterna i utskottet. Jag har inom utskottet yrkat hvad jag i fjol — då jag också i bevillningsutskottet reserverade mig — här i kammaren framhöll, nämligen att ytterligare garantier för alltför hastiga omkastningar skulle kunna göras, om man tillämpade en sådan bestämmelse, att de, som icke deltoge i röstningen, skulle räknas såsom hafvande röstat emot, eller således att för att få bort utskänkning inom en kommun skulle effektivt $^2/_3$ af samhällets myndiga män och kvinnor hafva afgifvit sina röster för detta. Jag menar, att *då* borde väl ingen farhåga finnas för alltför hastiga omkastningar eller öfverrumplingar.

Vi veta ju, att sedan nykterhetsvännernas representanter här i kammaren ändrat sin motion sålunda, att det skulle fordras kvalificerad majoritet för att få till stånd utskänkningsförbud, det har vunnits pluralitet i denna kammare för deras förslag. Innan denna ändring gjordes, d. v. s. när det var fråga om allenast enkel majoritet, röstade äfven jag emot förslaget, ty jag ansåg, att det skulle vara alltför riskabelt för en kommuns finansiella ställning att bifalla detsamma. Det kunde ju nämligen inträffa öfverrumplingar, så att man kunde komma i en ganska obehaglig situation, när staten skulle göras upp för kommunen, då påräknad inkomst uteblifvit. Att många, som eljest hysa sympati för motionen af nu nämnd anledning haft betänkligheter däremot, är obestridligt, och jag är öfvertygad att deras röster skola vinnas genom den ytterligare garanti, som mitt förslag afser att lämna.

Jag ber därför, herr vice talman, att få framställa yrkande af bifall till min reservation, och jag vill därvid tillägga, att denna reservation inom utskottet föll med en röst samt således visat sig hafva stora sympatier.

Häruti instämde herr *Lundell.*

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

Herr Johansson i Jönköping: Herr vice talman, mina herrar! De medlemmar af bevillningsutskottet, som här hafva fört utskottsmajoritetens talan, hafva icke framställt sig såsom fiender till nykterhetssaken, utan det är af andra skäl, som de icke vilja gå med på de föreliggande motionerna. För min del respekterar jag naturligtvis tillfullo denna deras ståndpunkt, men jag kan ej ansluta mig till densamma.

När herr Nilsson i Bonarp talade om, att utskänkningsrättigheternas antal redan under nuvarande lagstiftningsförhållanden är i sjunkande, så föreföll det mig, som om detta vore ett förhållande, hvilket han betraktade med tillfredsställelse och fann glädjande. Då den förändrade lagstiftning, som i förevarande motioner påyrkas, ju icke åsyftar något annat, än att det skall gå ännu fortare på den vägen, så att antalet rättigheter ytterligare minskas, så synes det mig, att dessa herrar ledamöter i bevillningsutskottet icke däremot borde hafva någonting att anmärka.

Visserligen uttalade herr Jesperson, att han för sin del trodde, att det lokala vetot, sådant som det här föreslagits, skulle hafva en motsatt verkan mot den, som nykterhetsvännerna hoppas på; han trodde nämligen, att det skulle leda till ökning af antalet utskänkningsrättigheter. Sådant kunna vi nykterhetsvänner verkligen icke föreställa oss. Det är ju icke meningen med förslaget, att lokalt veto skulle användas för att åvägabringa utskänkningsrättigheter, utan det är fråga om ett veto *mot* inrättande af sådana. Folkomröstning skulle icke anställas under andra förhållanden, än när fråga väckts om inrättande af utskänkningsrättighet. Då skulle befolkningen inom de gränser, som i motionerna föreslagits, ha rätt att inlägga sitt veto mot en sådan åtgärd. Därför kunna vi nykterhetsvänner ej gärna tro, att ett dylikt lokalt veto skulle kunna komma att skada nykterheten. Jag kan visserligen antaga, att herr Jesperson kommer med den invändningen, att man ju kan tänka sig, att införandet af lokalt veto skulle kunna föranleda människor, som gärna vilja hafva utskänkningsrättigheter införda, att framställa begäran om sådana för att få omröstning till stånd i förhoppning om att den skall utfalla till deras förmån, och att på detta sätt om deras förhoppning går i uppfyllelse en sådan lagstiftning skulle indirekt kunna blifva ett slags väg till införande af nya rättigheter. Men med den folkstämning, som här i landet gifvit sig så många uttryck i nykterhetsvänlig riktning, särskildt genom förbudsomröstningen och äfven genom en liknande omröstning vid kommunalstämmorna för icke så länge sedan, hoppas vi nykterhetsvänner verkligen, att införandet af lokalt veto i den form, som här är föreslagen, skulle komma icke att skada nykterhetens sak utan att gagna den.

Det var emellertid en annan sak, som jag närmast ville påpeka. Både herr Jesperson och Nilsson i Bonarp hafva i sina anföranden sett denna sak väsentligen ur ekonomisk synpunkt. Det är utaf bekymmer för kommunernas finansiella förhållanden, som de äro be-

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

tänksamma gentemot förslaget om lokalt veto. Däremot måste jag för min del säga, att vi nykterhetsvänner icke se denna sak öfvervägande ur ekonomisk synpunkt. Det är sant, att frågan också har en ekonomisk sida — det förneka vi ingalunda — men vi ha den uppfattningen, att den i öfvervägande grad är en fråga af sedlig och social innebörd. Hvad den ekonomiska sidan af saken angår, kommer en utjämning här att ske af sig själft, om nykterhetsvännernas förslag vinner afseende. Ty det är klart, att om också en kommun får vissa inkomster genom en utskänkningsrättighet och ett plötsligt upphörande af dessa inkomster kan vålla en viss rubbning i kommunens finanser, så kommer ock å andra sidan, i den mån folkets nykterhet blir större inom kommunen, dess finansiella läge i en motsvarande mån att förbättras genom att befolkningens välstånd ökas och en mängd utgifter för fattigvård m. m. bortfalla, så att de olägenheter, som följa af en dylik ändring, bli endast tillfälliga och öfvergående. Vi äro alltså förvissade om, att de ekonomiska förhållandena efter hand skola jämna ut sig, ty hvad kommunen mister på det ena hållet, vinner den på det andra. Och därför tro vi, att den ekonomiska synpunkten icke är den synpunkt, som företrädesvis bör skjutas fram, när det gäller nykterhetsfrågan i den form, hvari den här föreligger.

Hvad slutligen beträffar det, som här yttrats af herr Jeansson i Kalmar, så tror jag nog, att det är framställdt i nykterhetsvänligt intresse, men jag vill dock sätta i fråga, om det icke är att ställa upp alltför starka garantier, när man begär, att alla de, som icke komma tillstädes för att rösta, oafsedt hvilka skäl, som föranledt deras uteblifvande, skola betraktas såsom nejröstande. Jag finner för min del, att när nykterhetsvännerna gått så långt, att de gått in på kraftet om två tredjedels majoritet för deras mening för att denna skall vinna afseende, borde man vara till freds och icke sätta krafven än högre.

Därför ber jag, herr vice talman, att för min del få instämma i det yrkande, som här framställts af herr Kvarnzelius, och vill jag hoppas, att Andra kammaren nu, liksom flera gånger förut, skall ställa sig på samma ståndpunkt.

Herr Jesperson: Herr vice talman, mina herrar! Den föregående talaren har yttrat, att de, som vilja införa det lokala vetot, icke skulle mena, att detsamma skulle tillämpas, när det gällde införandet af nya rättigheter, utan endast när det gällde att få bort gamla sådana. Jag skall då be att få läsa upp hvad deras motion innehåller:

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af oss förra året föreslagna och här ofvan angifna grunder.»

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

Jag åtminstone kan icke finna, att där talas om vare sig inrättande af nya eller bibehållande af gamla rättigheter, utan det är endast fråga om detaljhandel med brännvin. Jag tror, att herr Johansson icke har tänkt tillräckligt på hvad han själf varit med om att motionera om, ty här göres ju, som sagdt, ingen skillnad vare sig på inrättandet af nya eller bibehållandet af gamla rättigheter.

Den föregående talaren har också yttrat, att vi, som äro motståndare mot detta lokala veto, ha hufvudsakligen haft bekymmer om kommunernas ekonomiska fördelar. Det har jag, åtminstone för min del, allra minst tänkt på. Jag har endast sagt, att frågan är af ekonomisk natur, och detta har herr Johansson icke förnekat, utan erkänt. Jag har sagt, att då det gäller frågor af ekonomisk natur, kan jag icke vara med om att införa principen om lika och allmän rösträtt för deras afgörande.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson i Jönköping: Med anledning af herr Jespersons senaste anförande ber jag endast att få påpeka, att det uttryckligen står i motionen, att den af oss föreslagna skrifvelsen skulle åsyfta att få till stånd bestämmelser »enligt här förut angifna grunder», och dessa grunder återfinnas i utlåtandet midt på sid. 9, där det heter: »När i stads- eller landtkommun fråga uppstått, att rättighet till detaljhandel med brännvin må meddelas» etc. Alltså, när det blir fråga om att bevilja utskänkningsrättigheter inom en kommun, då är det, som den omröstning, hvarom nu är tal, skall äga rum. Jag har sålunda alldeles riktigt återgifvit motionens syfte i här berörda afseende.

Herr Jeansson i Kalmar: Blott några ord med anledning af den utaf herr Johansson i Jönköping uttalade farhågan, att det vore att ställa upp alltför starka garantier, om man skulle begära, att de hemmavarande, de, som icke deltoge i omröstningen, skulle anses representera ett motsvarande antal nej-röster. Jag vill däremot göra den invändningen, att man ju härvidlag utgår ifrån, att det skall vara ett verkligt lefvande nykterhetsintresse, som skall ligga till grund för och drifva igenom rusdryckernas borttagande, och jag vädjar till herr Johansson, om han icke verkligen tror, att nykterhetsvännerna i vårt land ha ett sådant lefvande intresse och att de fördenskull skola mangrant gå fram och lägga sin sedel i rösturnan, när omröstningen skall äga rum, och tror icke herr Johansson, att de nykterhetsvänner, som äro förhindrade att rösta, men hvilka äro emot beviljande af de utskänkningsrättigheter, hvarom det är fråga, då komma att lämna fullmakt till någon liktänkande? Jag är alldeles öfvertygad om, att de så skola göra, och därför anser jag icke den af herr Johansson här uttalade farhågan böra från nykterhetssynpunkt utgöra något skäl för att afslå det yrkande, som jag här framställt. Såsom jag förut nämnde, tror jag, att saken skulle vinna

med ett sådant tillägg, jag föreslagit. Hvad vi sträfva efter är ju att vinna allt flera och flera för denna sak, så att vi så småningom komma därhän, att vi få denna fråga ur världen, och därför, herr vice talman, vidhåller jag mitt yrkande om bifall till den af mig afgifna reservationen.

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

Herr Staaff: Herr vice talman, mina herrar! Det kan ju icke bestridas, att herr Jeanssons motion innefattar ett visst tillmötesgående mot motionärernas önskningar. Men jag tror likväl, att man måste ganska noga öfverväga, innan man slår in på den af herr Jeansson förordade linjen. Man måste därvidlag icke blott tänka på dem, som måhända gärna skulle vilja afgifva sina röster, men äro hindrade af en fysisk orsak, t. ex. sjukdom, utan man måste också tänka på, att det vid en sådan omröstning, hvarom här är fråga, utan allt tvifvel är mer än en, som gärna skulle önska afgifva en ja-röst, men som af tvång måste afhålla sig därifrån, till följd af att annan person lägger hinder i vägen därför, enär han icke vill, att en sådan röst skall afgifvas. I sådana fall — och man kan ju lätteligen tänka sig, att inom åtskilliga familjer så kan blifva förhållandet — vore det väl oriktigt, att den, som på detta sätt hålles borta från omröstningen, icke blott med sin röst helt och hållet räknas bort, utan att rent af hans, eller kanske snarare hennes, röst skulle komma att räknas såsom ett nej i stället för ett ja.

Den af de ärade motståndarne till denna reform, som har företrädt den, om jag så må säga, mest principella ståndpunkten, synes vara herr Jesperson. Han säger, att i fråga om ekonomiska angelägenheter bör det i intet fall tillkomma någon annan att rösta än dem, som själfva bidraga med ekonomiska offer. Jag undrar likväl, om icke den ståndpunkten i den sak, som det här gäller, måste anses alldeles förfelad. Den skulle ju ytterst grunda sig på, att endast den, som på ett eller annat sätt deltager med ett offer, som så att säga sätter in någonting, riskerar någonting genom ett visst afgörande, skulle äga att deltaga i samma afgörande. Men kan man icke säga, att alla de, som det här är fråga om att gifva rösträtt åt, i själfva verket riskera något, riskera att få bidraga med offer, större än penningoffer? Låtom oss tänka på en hustru med en man, som måhända är svag för frestelsen, med uppväxande söner, som hon fruktar skola, äfven de, blifva svaga för frestelsen, hvad gäller det här för henne, hvad är det hon riskerar, hvad är det, som för henne står på spel? Jo, det kan vara hennes familjelycka; det kan vara hela hennes lifslycka! Är icke det lika mycket värdt som hvad den rike eller burgne måste sätta in i form af de utskylder, hvilka kunna komma att behöfvas för upprätthållande af den kommunala verksamheten, för den händelse att man icke får såsom förut ställa upp lockelser och frestelser för sina medmänniskor? Jag kan icke finna annat, än att, om man ser denna sak så, som den bör ses, alla de, som det här är fråga om, äro fullkomligt lika berättigade,

Ang. införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin. (Forts.)

vare sig de äro rika eller fattiga, att deltaga i denna omröstning, och om några möjligtvis skulle vara ännu mera berättigade än andra, skulle det måhända vara de, som eljest äro svaga, undanskjutna och tillbakasatta till följd af sin fattigdom.

Med herr Staaff förenade sig herrar *von Schéele, Wijk, Berg* i Göteborg, *Åkerman, Igel, Jansson* i Edsbäcken, *Bogren, Nilson* i Örebro, *Thor, Berglund, Jonsson* i Gumboda, *Lundström, Norlén, Mogren, Rehn, Wilson, Thavenius, Carlson* i Herrljunga, *Schotte, Jansson* i Krakerud, *Kronlund, Broomé* i Högbo, *Rune, Thylander, Wallis, Wavrinsky, Berg* i Stockholm, *Kjellberg, Kobb, Edén, Juhlin, Ekman* i Mogård, *Gustafsson* i Vi, *Gripenstedt, Leander, Lundgren* i Varberg, *Olausson, Wallentin, Lindgren* i Skog, *Bergman, Bromée* i Billsta, *Hedström, Hellberg, Cervin, Ström* i Transtrand, *Karlsson* i Mo och *Olsson* i Älfdalsåsen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr vice talmannen i enlighet med de därunder gjorda yrkandena propositioner på: 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) afslag å samma hemställan och bifall i stället till den af herr Kvarnzelius afgifna reservationen och 3:o) afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Jeansson i Kalmar vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr vice talmannen det under 2:o) upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja godkändt. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition antagits det under 1:o) omförmälda yrkandet, nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 1, bifaller den vid betänkandet fogade, af herr Kvarnzelius afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 126 Ja mot 39 Nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit den vid betänkandet af herr Kvarnzelius afgifna reservationen.

§ 8.

Vidare föredrogos hvar efter annat:

bevillningsutskottets betänkande, nr 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postafgifter;

bankoutskottets utlåtande, nr 3, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 27 § lagen för Sveriges riksbank; och

lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning af väckt motion om ändring i lagen om äktenskaps afslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i utlandet.

Hvad utskotten hemställt bifölls.

§ 9.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

herr *Carlson* i Herrljunga, nr 295, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bankrörelse och till lag om ändrad lydelse af 10 § i lagen den 5 juni 1909 angående emissionsbanker;

herr *Ekman* i Göteborg, nr 296, i anledning af samma proposition; och

herr *Kvarnzelius m. fl.*, nr 297, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ideella föreningar m. m.

Ifrågavarande motioner bordlades på begäran.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 3, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående lämpliga kontrollbestämmelser rörande skogsafverkningsafhandlingars beläggande med stämpel;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 5, angående verkställd granskning af riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; och

nr 6, angående verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af dem gemensamt lämnadt uppdrag i fråga om uppförande af riksdags- och riksbankshus å Helgeandsholmen;

lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t om åvägabringande af utredning m. m. i fråga om en ny kyrkoförfattning;

nr 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t om åvägabringande af utredning m. m. angående ändrad anordning af religionsundervisningen i folkskolorna; och

nr 10, i anledning af väckta motioner om skrifvelser till Kungl. Maj:t angående bättre förmånsrätt för kommunalutskylder m. m.;

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, rörande friherre Palmstiernas motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående publicerande af en fortlöpande öfversikt af den ekonomiska situationen; och

nr 2, angående en inom kammaren väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan planläggning af statens och kommunernas arbeten, att vid uppkommande allmännare arbetslöshet största möjliga antal arbetare må kunna beredas arbete; samt

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag i fråga om huruvida vissa landskommuner må kunna beredas förmån i skattehänseende af i stad bedrifven bankrörelse.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	*Gustafsson* i Vi	under	8	dagar	fr.	o.	m.	den	21	februari,
»	*Nilsson* i Malmö	»	5	»	»	»	»	»	21	»
»	*Röing*	»	3	»	»	»	»	»	20	»
»	*Larsson* i Klagstorp	»	6	»	»	»	»	»	20	»
»	*Ekman* i Göteborg	»	4	»	»	»	»	»	21	»
»	*Berglund*	»	2	»	»	»	»	»	21	»
»	*Nordström*	»	6	»	»	»	»	»	20	»
»	*Wiklund*,	»	10	»	»	»	»	»	21	»
»	*Starbäck*	»	2	»	»	»	»	»	20	»
»	*Otto*	»	6	»	»	»	»	»	20	» och
»	*Norlén*	»	5	»	»	»	»	»	21	»

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,36 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 21 februari.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att herr talman m. m. Axel Swartling till följd af sjukdom tillsvidare är förhindrad kunna deltaga i Riksdagens arbete, intygas härmed.

Stockholm den 18 febr. 1911.

E. O. Lidin.
Leg. läkare.

§ 2.

Justerades protokollen för den 14 och den 15 innevarande februari.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig de å kammarens bord hvilande propositionerna; och hänvisades därvid till lagutskottet propositionen med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 kap. 2 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom samt om ändringar i och tillägg till 4 kap. samma lag m. m.

Till konstitutionsutskottet öfverlämnades propositionen med förslag till ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen.

Vidare remitterades till statsutskottet propositionen angående aflöningsfyllnad åt vikarien för tjänstledige kassören och bokhållaren i fångvårdsstyrelsen Walter Engblom.

Härpå hänvisades propositionen med förslag om ändring i och tillägg till grunderna för förvaltningen af vissa kronan tillhöriga vattenfall till jordbruksutskottet.

Till statsutskottet remitterades propositionerna:

angående anläggning af statsbana från Ströms vattenfall till Ångermanälfven;

med förslag till förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande;

angående pensionsunderlag för innehafvaren af de med hvarandra förenade befattningarna såsom öfverläkare vid Stockholms hospital och professor i psykiatri vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

angående lönetursberäkning för tre lärarinnor vid högre lärarinneseminariet; och

angående anslag till täckande af undervisning å karolinska mediko-kirurgiska institutets stat.

Slutligen öfverlämnades till jordbruksutskottet propositionerna:

angående upplåtande af en lägenhet från förra korpralsbostället Högby nr 4 i Östergötlands län;

angående upplåtande af lägenheter från förra majorsbostället Orreda nr 1 i Jönköpings län;

angående upplåtande af en lägenhet från förra kompanichefsbostället Kungsgården nr 1 i Kopparbergs län;

angående disposition af förra kompanichefsbostället Torp nr 2 och 3 i Kalmar län;

angående upplåtande af ett område från förra fanjunkarbostället Gislöf nr 6 och 32 i Malmöhus län;

angående upplåtande af tre till förra löjtnantsbostället Legene nr 1 Nedergård i Göteborgs och Bohus län hörande lägenheter;

angående sättet för försäljande af ett till förra kompanichefsbostället Backa nr 1 i Södermanlands län hörande ägoområde;

angående upplåtande af lägenheter från förra kompanichefsbostället Vänga nr 1 och 2 i Björnlunda socken af Södermanlands län;

angående försäljning af lägenheter från kronohemmanet Röinge nr 2 i Hallands län;

angående upplåtande af lägenheter från förra fänriksbostället Berg nr 1 i Göteborgs och Bohus län; samt

angående upplåtande af lägenheter från förra majorsbostället Hult nr 1 i Jönköpings län.

§ 4.

Vidare föredrogos hvar efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

herr *Carlsons* i Herrljunga motion, nr 295, och herr *Ekmans* i Göteborg motion, nr 296, till bankoutskottet; samt

herr *Kvarnzelius' m. fl.* motion, nr 297, till lagutskottet.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet bevillningsutskottets betänkande nr 3, bankoutskottets utlåtanden nr 4—6, lagutskottets utlåtanden nr 8—10, Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2 samt Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 6.

Härefter upplästes en från bankoutskottet ankommen skrifvelse af följande innehåll:

Enligt protokollsutdrag för den 14 innevarande februari hafva utsetts dels till tredje revisorssuppleant vid afdelningskontoret i Gäfle en handlande Erik Johansson, Gäfle, dels till andre suppleant vid kontoret i Vänersborg en landstingsman Joh. Carlsson, Gärdhem.

Från kontoret i Gäfle har nu anmälts, att någon handlande Erik Johansson icke finnes därstädes. Likaledes har meddelats, att en af de utsedda revisorerna vid kontoret afsagt sig uppdraget samt de två första suppleanterna anmält sig förhindrade.

Beträffande landstingsman Carlsson har från landstingsmannen N. A. Karlsson, Gärdhem, ankommit meddelande, att någon landstingsman Joh. Carlsson icke funnes i Gärdhem, men att han vore villig åtaga sig uppdraget, därest han vore afsedd.

Kammaren beslöt för sin del, att i anledning af redan gjorda eller tilläfventyrs än vidare inkommande anmälningar om förhinder för de utsedda revisorerna eller revisorssuppleanterna för granskning af riksbankens afdelningskontors i landsorten räkenskaper och förvaltning att fungera, skulle företagas erforderliga fyllnadsval; och uppdrog kammaren verkställigheten häraf åt de vid denna riksdag af kammaren redan tillsatta valmän och suppleanter för utseende af sådana revisorer och revisorssuppleanter.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att åstadkomma enhetlighet vid löneregleringar inom statsförvaltningen m. m.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

nr 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postafgifter; och

från bankoutskottet:

nr 17, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 27 § lagen för Sveriges riksbank.

§ 9.

Vidare anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till

dels Riksdagens skrifvelse till Konungen, nr 14, angående val af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare,

dels ock Riksdagens förordnanden:

nr 15, för revisionssekreteraren m. m. B. F. E. Hasselrot att vara Riksdagens justitieombudsman, och

nr 16, för häradshöfdingen m. m. doktor Ossian Berger att vara Riksdagens justitieombudsmans efterträdare.

§ 10.

Herr *Mörtsell* aflämnade två af honom och herr *Meurling* undertecknade motioner, nämligen:

nr 298, i anledning af Kungl. Maj:ts i propositionen nr 35 upptagna förslag till lag om ideella föreningar; och

nr 299, i anledning af Kungl. Maj:ts i propositionen nr 35 upptagna förslag till lag om ekonomiska föreningar.

Nämnda motioner bordlades på begäran.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

friherre	*Fleetwood*	under	7	dagar	fr. o. m.	den	22	febr.
herr	*Andersson* i Höckerum	»	3	»	»	»	23	»
»	*Lundell*	»	8	»	»	»	22	»
»	*Persson* i Tällberg	»	2	»	»	»	23	»
»	*Pålsson*	»	9	»	»	»	21	»
»	*Olsson* i Älfdalsåsen	»	5	»	»	»	22	»
»	*Johansson* i Berga	»	6	»	»	»	23	»
»	*Mallmin* under den 23 februari,							
»	*Lindblad* under 8 dagar fr. o. m. den 22 februari och							
»	*Linders* » 9 » » » 23 »							

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,26 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM, 1911.